

man havde betydelige Forraad af Klæde liggende, hidrørende fra Leverancer i Anledning af Krigen, hvorimod man først senere skulde bestemme, hvad der skulde gjøres med disse Forraad, der efter al Nærlighed snart skulde sælges. Udvalget gik derimod ved sin første Indstilling ud fra den Forudsætning, at det vilde være i højeste Grad beklageligt, om man vilde kaste de Forraad af Klæde, som man havde været nødsaget til at anskaffe paa Grund af, at man ikke kunde vide, hvortil Krigen vilde være, om man vilde kaste disse Forraad, siger jeg, paa Markedet, thi derved vilde man bewirke, at alle private Fabrikker, som beskæftigede sig med Klædes Tilvirkning, og som lide et indirecte Tab, fordi de Bestillinger, som ogsaa tilfød dem under Krigen, og som vare temmelig store, og til Industriens Fremme nu vilde ophøre, vilde komme til at lide et yderligere, meget føleligt Tab derved, at man vilde trykke Klædepriserne dybere ned, end de nu stille sig, og disse private Fabrikker og de offentlige Anstalter, forsaavidt de have deeltaget i Leverancerne, vilde altsaa ikke blot miste den Afsetning, de tidligere have havt, men de vilde arbejde under ufordelagtigere Vilkaar, medens den usædvanlige Fabrik blev vedligeholdt i sin forrige Stilling. Udvalget foreslog derfor, som sagt, at Krigsministeriet skulde tage det Klæde, som det til næste Aar trængte til, af sine egne Forraad, det skulde kjøbe af sig selv sit Behov af Klæde i næste Aar, hvilket vilde have til Følge, ikke, at Usædvanlig maatte blive nedlagt, men at Usædvanlig ikke kom til at arbejde i næste Aar for Militairstaten; men der er en stor Forskjel paa at nedlægge en Fabrik eller blot at unddrage den i et Aar eller i nogen Tid den sikre Afsetning, som den har havt til Militairstaten, om man siger, at Usædvanlig skal ophæves, eller om man siger, at den skal bibeholdes, men skal søge at skaffe sig selv Afsetning paa sine Varer, som enhver privat Fabrik og selv enhver anden offentlig Anstalt er nødsaget til at gjøre; thi Usædvanligs Privilegium synes at skulle bestaae ikke alene deri, at den har Fortrinsret til at levere Klæde til Staten, men det skal ogsaa bestaae deri, at den skal sættes i Stand til at undvære al anden Afsetning. Der er en

meget betydelig Forskjel, hvad enten en Fabrik drives for offentlig Regning og finder Afsetning til det Offentlige, naar Staten netop trænger til dens Fabrikater, eller Anstalten drives for det Offentliges Regning, blot for at afsætte til det Offentlige, og saaledes, at Staten nødes til at kjøbe hvad den producerer, selv om ikke Behovet er tilstede. Imidlertid maatte man paa de Grunde, som gjordes gjældende fra Krigsministerens Side, erkende, at, da Spørgsmaalet egentlig er om, hvorvidt Usædvanlig Fabrik skal faae en anden Bestemmelse, end den nu har, og dette Spørgsmaals Løsning endnu ikke laa saa klart for os, at vi dristede os at tage nogen bestemt Beslutning desangaaende, vilde det, som den ærede Ordfører ogsaa har antydet, være rigtigst at gaae en Mellemvei og holde Usædvanlig Fabrik i en tarvelig Gang til det Militaire, men tillige paa en Maade nøde den til at søge Afsetning for sit Fabrikat paa anden Maade, og saaledes ogsaa nøde Krigsbestyrelsen til at forbruge endeel af det Klæde, som den har liggende i Forraad; thi det maatte, som sagt, forekomme at være af største Vigtighed, at de Forraad, som under Krigen's Lob ere blevne anskaffede, ikke nu kastes paa Markedet, og trykke Prisen ned paa et Fabrikat, der beskæftiger en stor Deel Mennesker her i Landet, baade i den private Industrie og ogsaa under Fattigvæsenet og Straffeanstalterne. Jeg skal gjøre opmærksom paa, at det ærede Krigsministerium selv har troet at burde bemærke, at der kunde sælges mere Skyts, end der er foreslaaet, men at man ikke vilde foreslaae et større Salg, fordi man, ved at kaste et altsor stort Quantum af denne Vareart paa Markedet, udsætter sig for at trykke Priserne. Dersom dette Argument har Vægt, for ikke at sælge for mange Kanoner paa eengang, saa forekommer det mig, at det burde have en langt større Vægt, naar Taleren er om Klæde, og at man vel skulde vogte sig for at søge Erstatning for, hvad Finantserne skulde tilskyde egentlig for at holde Usædvanlig Fabrik igang, ved at kaste et Quantum Klæde paa Markedet, som maatte trykke Priserne. Der er under den forrige Behandling blevet talt endeel om Usædvanlig, og at det vilde være en daarlig Defonomie, at spare paa den ene Side, ved selv at forbruge sine